

Finansdepartementet

Skatte- och tullavdelningen

Enheten för företagsbeskattning (S1)

Skatteregler för värdering av lager av finansiella instrument**1. Författningsförslag****1.1 Förslag till ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)**

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)

dels att 17 kap. 1, 2, 3, 5, 17, 19, 20 och 27 §§ samt rubrikerna närmast före 17 kap. 2 och 17 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det närmast före 17 kap. 19 § skall införas en ny rubrik av följande lydelse,

Nuvarande lydelse

I detta kapitel finns bestämmelser om

- anskaffningsvärde och verkligt värde i 2 §,
- lager i 3–22 §§, och
- pågående arbeten i 23–32 §§.

Anskaffningsvärde och verkligt värde.

*Föreslagen lydelse***17 kap.****1 §**

I detta kapitel finns bestämmelser om

- anskaffningsvärde, *nettoförsäljningsvärde* och verkligt värde i 2 §,
- lager i 3–22 §§, och
- pågående arbeten i 23–32 §§.

Anskaffningsvärde, *nettoförsäljningsvärde* och verkligt värde.

2 §

Med anskaffningsvärde och *verkligt värde* avses i detta kapitel detsamma som i 4 kap. 9 § andra-fjärde styckena årsredovisningslagen (1995:1554) eller i förekommande fall 4 kap. 5 § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbo-

Med anskaffningsvärde och *nettoförsäljningsvärde* avses i detta kapitel detsamma som i 4 kap. 9 § andra-fjärde styckena årsredovisningslagen (1995:1554) eller i förekommande fall 4 kap. 5 § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbo-

lag eller 4 kap. 4 § lagen
(1995:1560) om årsredovisning i
försäkringsföretag.

lag eller 4 kap. 4 § lagen
(1995:1560) om årsredovisning i
försäkringsföretag.

*Med verkligt värde avses i detta ka-
pitel detsamma som i 4 kap. 14 a §
andra stycket årsredovisningslagen.*

3 §

En tillgång som är avsedd för om-
sättning eller förbrukning (lager-
tillgång) får inte tas upp till lägre
värde än det lägsta av anskaffnings-
värdet och *verkliga värdet*, om inte
annat följer av 4 §. Särskilda be-
stämmelser om djur i jordbruk och
renskötsel finns i 5 §. Bestämmelser
om nedskrivning på rätt till leverans
finns i 22 §.

När anskaffningsvärdet bestäms, skall de lagertillgångar som finns kvar i
lagret vid beskattningsårets utgång anses vara de som anskaffats eller till-
verkats senast.

En tillgång som är avsedd för om-
sättning eller förbrukning (lager-
tillgång) får inte tas upp till lägre
värde än det lägsta av anskaffnings-
värdet och *nettoförsäljningsvärdet*,
om inte annat följer av 4 §. Sär-
skilda bestämmelser om djur i
jordbruk och renskötsel finns i 5 §.
Bestämmelser om nedskrivning på
rätt till leverans finns i 22 §.

5 §

Djur i jordbruk och renskötsel an-
ses alltid som lagertillgångar. Djur-
lager får inte tas upp till lägre värde
än 85 procent av den genomsnitt-
liga produktionsutgiften för djur av
det slag och den ålderssammansätt-
ning som det är fråga om. Djuren
behöver dock inte i något fall tas
upp till ett högre värde än som
motsvarar djurens sammanlagda
verkliga värde.

Om den genomsnittliga produk-
tionsutgiften uppenbarligen inte
motsvarar anskaffningsvärdet, t.ex.
för särskilt dyrbara avelsdjur, skall
djuret tas upp till lägst 85 procent
av det lägsta av anskaffningsvärdet
och *verkliga värdet*.

Djur i jordbruk och renskötsel an-
ses alltid som lagertillgångar. Djur-
lager får inte tas upp till lägre värde
än 85 procent av den genomsnitt-
liga produktionsutgiften för djur av
det slag och den ålderssammansätt-
ning som det är fråga om. Djuren
behöver dock inte i något fall tas
upp till ett högre värde än som
motsvarar djurens sammanlagda
nettoförsäljningsvärde.

Om den genomsnittliga produk-
tionsutgiften uppenbarligen inte
motsvarar anskaffningsvärdet, t.ex.
för särskilt dyrbara avelsdjur, skall
djuret tas upp till lägst 85 procent
av det lägsta av anskaffningsvärdet
och *nettoförsäljningsvärdet*.

Försäkringsföretag, kreditinstitut
och värdepappersbolag

Försäkringsföretag

17 §

Ett försäkringsföretags placerings-
tillgångar enligt lagen (1995:1560)
om årsredovisning i försäkringsfö-
retag skall behandlas som lagertill-
gångar. *Placeringstillgångarna* får
vid beskattningen tas upp till det
lägsta av anskaffningsvärdet och
verkliga värdet även om de tagits
upp till ett högre värde i räkenska-
perna.

Ett försäkringsföretags placerings-
tillgångar enligt lagen (1995:1560)
om årsredovisning i försäkringsfö-
retag skall behandlas som lagertill-
gångar. *Andra placeringstillgångar
än derivatinstrument och finansiella
instrument* får vid beskattningen tas
upp till det lägsta av anskaffnings-
värdet och verkliga värdet även om
de tagits upp till ett högre värde i
räkenskaperna.

Derivatinstrument och finansiella
instrument

19 §

*Kreditinstitut och värdepappersbolag
får vid beskattningen ta upp lager av
överlåtbara värdepapper till det
lägsta av anskaffningsvärdet och
verkliga värdet även om värdepap-
peren tagits upp till ett högre värde i
räkenskaperna.*

*Lager av sådana derivatinstrument
och finansiella instrument som avses
i 4 kap. 14 a och c §§ årsredovis-
ningslagen (1995:1554) skall tas upp
till det verkliga värdet. Lagret får
dock tas upp till det samlade anskaff-
ningsvärdet om samtliga företag som
ingår i en intressegemenskap (moder-
och dotterföretag eller företag under i
huvudsak gemensam ledning) tar
upp sina respektive lager av sådana
derivatinstrument och finansiella in-
strument till det samlade anskaff-
ningsvärdet.*

*Lager av sådana derivatinstrument
och finansiella instrument som avses
i 4 kap. 14 b § årsredovisningslagen
skall tas upp till det samlade anskaff-
ningsvärdet.*

*Första och andra stycken gäller även
derivatinstrument och finansiella in-
strument som har ett negativt värde
om derivatinstrumentet eller det fi-
nansiella instrumentet skulle ha varit
lager om det hade haft ett positivt*

värde.

20 §

Om ett företag övergår från en kollektiv värderingsmetod till en post-för-post-metod, skall det värde som tillgångarna tas upp till enligt 17 eller 19 § höjas med ett belopp som motsvarar skillnaden mellan kollektiv värdering och post-för-post-värdering av tillgångarna det föregående beskattningsåret.

För derivatinstrument och finansiella instrument som tas upp till det samlade anskaffningsvärdet enligt 19 § skall anskaffningsvärdet bestämmas utan hänsyn till överlåtelser mellan företag som ingår i intressegemenskapen.

27 §

Pågående arbeten som utförs till fast pris och som inte har slutredovisats får inte tas upp till ett lägre värde än det lägsta av anskaffningsvärdet och *verkliga värdet*.

Pågående arbeten som utförs till fast pris och som inte har slutredovisats får inte tas upp till ett lägre värde än det lägsta av anskaffningsvärdet och *nettoförsäljningsvärdet*.

För byggnads-, anläggnings- och hantverksrörelse får de pågående arbetena trots bestämmelserna i första stycket tas upp till lägst 97 procent av det sammanlagda anskaffningsvärdet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004 och tillämpas första gången det beskattningsår som inleds närmast efter den 31 december 2003.

2. Bakgrund

2.1 Särskilda skatteregler för finansiella företag

Sverige har ett långtgående samband mellan redovisning och beskattning. Som huvudregel gäller att det skattemässiga resultatet skall beräknas enligt bokföringsmässiga grunder (14 kap. 2 § inkomstskattelagen, 1999:1229, IL). Detta innebär att inkomster skall tas upp som intäkter och utgifter dras av som kostnader det beskattningsår som de hänför sig till enligt god redovisningssed. Denna regel skall tillämpas om det inte finns en uttrycklig skatteregel som säger att inkomsterna eller utgifterna skall periodiseras på något annat sätt.

För företag som bedriver handel med värdepapper utgör värdepappersportföljen skattemässigt lager. Detsamma gäller för placeringstillgångar i ett försäkringsföretag. Genom lagstiftning år 1995 infördes särskilda skatteregler för dessa lagertillgångar hos kreditinstitut, värdepappersbolag och försäkringsbolag (prop.1995/96:104). Bestämmelserna finns numera i 17 kap. 19 § IL. Bakgrunden till reglerna var en anpassning av redovisningslagstiftningen till EG:s redovisningsregler. Reglerna gjorde det möjligt för kreditinstitut och värdepappersbolag att värdera överlåtbara värdepapper till verkligt värde. En motsvarande möjlighet infördes för placeringstillgångar hos försäkringsföretag.

De särskilda skattereglerna innebär att lager i form av överlåtbara värdepapper (kreditinstitut och värdepappersbolag) och placeringstillgångar (försäkringsbolag) får värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet även om det har tagits upp till ett högre värde i räkenskaperna. För att förhindra att företagen delar ut eller på annat sätt förfogar över en obeskattad uppskrivning av lagret finns en skattemässig s.k. utdelningsspärr (17 kap 21 § IL). Denna innebär att om företaget lämnar utdelning eller förfogar över vinstmedel på ett sätt som det inte hade kunnat om det tillämpat samma värdering i räkenskaperna som i deklarationen skall värderingen vid taxeringen höjas i motsvarande mån. I 17 kap. 20 § finns vidare en bestämmelse som skall hindra att ett byte från en kollektiv värderingsprincip till en post-för-post-värdering leder till skattebortfall.

2.2 Riksskatteverkets rapporter

Riksskatteverket har i några sammanhang uppmärksammat olika problem med beskattningen av finansiella instrument (Rapport 1996:1 Redovisning och beskattning av finansiella instrument inom företagssektorn, Rapport 1998:6 Sambandet mellan redovisning och beskattning samt hemställan den 15 november 1999 om lagändring med anledning av

sistnämnda rapport). I rapporterna beskriver verket de stora möjligheter till skatteplanering som föreligger i nuvarande system. Möjligheterna till skatteplanering beror på att reglerna är asymmetriska på så sätt att orealiserade vinster inte beskattas men orealiserade förluster kan dras av (eftersom lagervärdering sker enligt lägsta värdets princip, LVP). Verket lämnar också förslag till hur reglerna skulle kunna bli symmetriska. I huvudsak innebär förslaget att finansiella tillgångar skall värderas till anskaffningsvärdet och finansiella skulder till nominellt belopp. Finansiella kontrakt (som terminskontrakt och optioner) skall värderas till marknadsvärdet utom när de ingår i en säkring.

2.3. Prop. 2002/03:121 Redovisning och värdering av finansiella instrument

År 2001 antog Rådet och Europaparlamentet ett direktiv, ändringsdirektivet, om värdering och redovisning av finansiella instrument (Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/65/EG om ändring i direktiven 78/660/EEG, 83/349/EEG och 86/635/EEG med avseende på värderingsreglerna för årsbokslut och sammanställd redovisning i vissa typer av bolag samt i banker och andra finansiella institut). Genom ändringsdirektivet vill man säkerställa att EG:s redovisningsregler skall vara förenliga de redovisningsstandarder som International Accounting Standards Board, IASB, har gett ut.

Ändringarna innebär bl.a. att medlemsstaterna blir skyldiga att tillåta eller fordra värdering till verkligt värde av finansiella instrument. De får dock begränsa möjligheten till respektive kravet på värdering till verkligt värde genom att föreskriva att sådan värdering skall förekomma enbart i vissa slag av bolag eller vara tillåten enbart i koncernredovisningen. Vissa finansiella instrument är generellt undantagna från de nya värderingsreglerna. Det gäller samtliga skulder utom sådana som innehåller handelsändamål eller som är derivatinstrument. Det gäller vidare vissa finansiella instrument som företaget avser att innehålla tills de förfaller till betalning, tillgångar i form av lån och fordringar som härrör från det redovisande företaget samt andelar i dotterföretag, intresseföretag m.m.

I prop. 2002/03:121 föreslås lagstiftning för att implementera ändringsdirektivet i svensk rätt. De föreslagna reglerna innebär att icke-finansiella företag som är skyldiga att upprätta en årsredovisning skall ha rätt – men inte skyldighet – att tillämpa de värderingsprinciper som anges i ändringsdirektivet i både års- och koncernredovisningen. Kreditinstitut och värdepappersbolag skall vara skyldiga att tillämpa direktivets värderingsprinciper i både års- och koncernredovisningen. För icke-finansiella företag skall bestämmelserna tillämpas vid upprättande av redovisningar för det räkenskapsår som inleds den 1 januari 2004 eller senare. Kreditinstitut och värdepappersbolag får tillämpa bestämmelserna första gången vid upprättandet av redovisningar för det räkenskapsår som inleds den 1 januari 2004 eller senare. De skall dock vara skyldiga att tillämpa be-

stämmelserna vid upprättandet av redovisningar för det räkenskapsår som inleds den 1 januari 2005 eller senare.

I en promemoria som låg till grund för propositionen (Ds 2002:42 Redovisning och värdering av finansiella instrument) föreslogs att de befintliga skattereglerna för finansiella företag skulle utvidgas till att gälla även för icke-finansiella företag. Förslaget innebar också att lagen kompletterades med en motsvarande regel om förpliktelser. Vid remissbehandlingen fick detta förslag mycket stark kritik av Riksskatteverket. Verkets huvudsakliga kritik gick ut på att den föreslagna regeln skulle göra det möjligt att tillämpa en strikt post-för-post-värdering vid beskattningen vilket skulle kunna leda till ett avsevärt skattebortfall. Verket menade också att den befintliga regeln för att förhindra en övergång från kollektiv värdering till en post-för-post-värdering inte var effektiv eftersom den bara kan tillämpas det år som företaget byter redovisningsmetod. Om företaget fortsätter att tillämpa en post-för-post-värdering behöver någon justering inte göras under kommande år.

3. Värdering av lager av finansiella instrument

Promemorians förslag: Lager av derivatinstrument och finansiella instrument skall tas upp till verkliga värdet. Om den skattskyldige önskar det, får lager av derivatinstrument och finansiella instrument i stället tas upp till det samlade anskaffningsvärdet. Som förutsättning för detta gäller dock att samtliga företag som ingår i en intressegemenskap (moder- och dotterföretag eller företag under i huvudsak gemensam ledning) tar upp sina respektive lager av derivatinstrument och finansiella instrument till det samlade anskaffningsvärdet. Lager av sådana derivatinstrument och finansiella instrument som inte får tas upp till verkliga värdet i räkenskaperna skall tas upp till det samlade anskaffningsvärdet. Om lagret värderas till det samlade anskaffningsvärdet skall detta fastställas utan hänsyn till överlåtelser som har gjorts mellan företag i intressegemenskapen.

Justeringsregeln för företag som övergår från en kollektiv värdering till en post-för-post-värdering tas bort och den skattemässiga utdelningsspärren behålls.

Skälen för promemorians förslag: En rimlig utgångspunkt är att företagsskattebasen skall motsvara ett så företagsekonomiskt riktigt resultat som möjligt. Med den utgångspunkten bör det vara ett så starkt samband som möjligt mellan redovisning och beskattning. Detta skulle i så fall medföra att en marknadsvärdering av finansiella instrument som utgör lager skulle få fullt genomslag vid beskattningen. När en möjlighet till marknadsvärdering infördes för finansiella företag (prop. 1995/96:104) gjorde emellertid regeringen bedömningen att de orealiserade vinster som skulle kunna redovisas genom tillämpning av de nya reglerna inte

borde beskattas. Detta var också utgångspunkten i promemorian Ds 2002:42. För närvarande saknas anledning att ompröva denna ståndpunkt. Skattereglerna bör därför vara utformade på ett sådant sätt att företagen inte skall behöva beskattas för orealiserade vinster som uppkommer genom marknadsvärdering av finansiella instrument. Det finns däremot inget skäl att förhindra att de företag som önskar det tillämpar marknadsvärdering även vid beskattningen.

Skattereglerna måste emellertid också vara sådana att de motverkar skatteplanering. Enligt Riksskatteverket uppnås inte detta syfte med de nuvarande reglerna. Reglerna bör därför göras mer symmetriska än vad som följer av en tillämpning av LVP på bolagsnivå (dessutom med möjlighet till post-för-post-värdering). Detta innebär att möjligheterna att göra avdrag för orealiserade förluster bör inskränkas i förhållande till vad som gäller idag.

Den regel som föreslogs i promemorian Ds 2002:42 är identisk med den redan befintliga regeln för finansiella företag. Riksskatteverket menade dock att den föreslagna regeln öppnar för en strikt post-för-post-värdering och att den spärregel som finns för att förhindra detta inte är effektiv (eftersom den bara ”slår till” det år man byter redovisningsprincip). Av verkets rapporter framgår också att en strikt tillämpning av LVP kan missbrukas på så sätt att man lägger två motstående instrument i två närstående bolag. Det ena av instrumenten kommer att sjunka i värde och det andra att stiga. En strikt tillämpning av LVP på bolagsnivå innebär att det bolag som har instrumentet som har sjunkit i värde kan dra av den orealiserade förlusten medan det bolag som har det instrument som har stigit i värde inte beskattas för värdestegringen förrän vid försäljningen. Detta är naturligtvis ingen önskvärd situation.

Riksskatteverket har under åren förordat några olika lösningar. I remissvaret på Ds 2002:42 accepterade man att det skulle vara valfritt att marknadsvärdera eller inte. Man ansåg dock att den metod som företaget valde skulle få genomslag vid beskattningen. Ingen särskild skatteregel skulle därför behövas. I 1996 års rapport argumenterade verket för en mer eller mindre strikt marknadsvärdering och i 1998 års rapport för att realisationsprincipen skulle tillämpas.

När verket skrev sin första rapport var den redovisningsmässiga behandlingen av finansiella instrument oklar. Nu har rättsläget emellertid klarat. Som nämnts ovan har Sverige ett långtgående samband mellan redovisning och beskattning. För både företag och skatteförvaltning finns det stora fördelar med ett starkt samband eftersom antalet korrigeringsposter i deklarationen blir mindre. Detta skulle tala för att låta den redovisningsmässiga behandlingen slå igenom även vid beskattningen. En sådan lösning skulle emellertid kunna medföra att företagen låter bli att tillämpa marknadsvärderingen vilket ger en sämre kvalitet på redovisningen. Som alternativ metod skulle man därför kunna tillåta en värde-

ring till det samlade anskaffningsvärdet. För att undvika skatteplanering på så sätt att man låter två motstående instrument ägas av två olika bolag i koncernen bör man kräva att samtliga bolag som ingår i en intressegemenskap skall värdera lagret av finansiella instrument till det samlade anskaffningsvärdet för att ett företag skall få göra det.

Genom att föreskriva värdering till verkligt värde som huvudregel och värdering till det samlade anskaffningsvärdet som alternativregel slipper man de problem en värdering enligt LVP (i kombination med post-för-post-värdering) ger. Regeln kan beskrivas som en frivillig värdering enligt LVP på kollektiv nivå och innebär att företagen kan välja att beskattas för realiserade vinster eller inte. Man kan dessutom dra av realiserade förluster men bara om samtliga finansiella instrument som innehas av bolag i intressegemenskap (och som skattemässigt är lager) totalt sett har sjunkit i värde. Med denna lösning kan den nuvarande justeringsregeln vid övergång till post-för-post-värdering avskaffas. För att det inte skall bli möjligt att dela ut obeskattade vinster bör den nuvarande skatterättsliga utdelningsspärren behållas.

En värdering till det samlade anskaffningsvärdet skulle kunna missbrukas på så sätt att man säljer tillgångar som har sjunkit i värde till ett närstående bolag. Därigenom skulle man kunna få avdrag för förluster som är realiserade för gruppen som helhet. Eftersom lagstiftningen bör vara utformad så att skatteplanering inte uppmuntras bör det införas en uttrycklig regel som förhindrar detta. Den rimliga lösningen är att tillgångarna skall värderas till det anskaffningsvärde som gäller för intressegemenskapen som helhet. Detta innebär att man skall bortse från överlåtelser som har gjorts mellan företag i intressegemenskap när man fastställer anskaffningsvärdet. Regeln kan självfallet tillämpas både när man säljer tillgångar med vinst och med förlust mellan bolag i intressegemenskap.

Den föreslagna lagstiftningen innebär alltså att företagen har en möjlighet att värdera derivatinstrument och finansiella instrument till anskaffningsvärde. Eftersom regeln dessutom bara är tillämplig på sådana derivatinstrument och finansiella instrument som skattemässigt är lager behövs det inte någon särskild regel för instrument som används vid säkringsredovisning.

3. Författningskommentar

17 kap. 1 §

Konsekvensändring med anledning av den nya terminologin i årsredovisningslagen (1995:155). Se prop. 2002/03:121.

17 kap. 2 §

Ändringen i *första stycket* är en konsekvensändring med anledning av den nya terminologin i årsredovisningslagen. Se prop. 2002/03:121.

Genom det nya *andra stycket* slås fast att begreppet ”verkligt värde” skall ha samma betydelse som det har i årsredovisningslagen.

17 kap. 3 §

Ändringen i *första stycket* är en konsekvensändring med anledning av den nya terminologin i årsredovisningslagen. Se prop. 2002/03:121.

17 kap. 5 §

Ändringen i *första stycket* är en konsekvensändring med anledning av den nya terminologin i årsredovisningslagen. Se prop. 2002/03:121.

17 kap. 17 §

Genom ändringen tas den nuvarande möjligheten att värdera placerings-tillgångar till LVP bort för derivatinstrument och finansiella instrument. Sådana placeringstillgångar skall i stället värderas enligt 19 §. Övriga placeringstillgångar kan även fortsättningsvis värderas enligt paragrafen.

17 kap. 19 §

I paragrafen regleras den skattemässiga behandlingen av sådana finansiella instrument och derivatinstrument som skattemässigt är lager. Bestämmelserna skall tillämpas både för finansiella och icke-finansiella företag.

I *första stycket* slås fast att sådana derivatinstrument och finansiella instrument som får värderas till verkligt värde i bokföringen skall värderas till verkligt värde vid beskattningen. I andra meningen finns den alternativa värderingsregeln som innebär att man i stället för det verkliga värdet får värdera instrumenten till det samlade anskaffningsvärdet. Detta förutsätter dock att samtliga företag som ingår i en intressegemenskap (moder- och dotterföretag eller företag under i huvudsak gemensam ledning) tillämpar denna värderingsmetod.

I *andra stycket* slås fast att sådana derivatinstrument och finansiella instrument som inte får värderas till verkligt värde i bokföringen skall värderas till det samlade anskaffningsvärdet.

I *tredje stycket* finns en bestämmelse som reglerar situationen att derivatinstrument eller finansiella instrument kan ha ett negativt värde. Det är mycket vanligt att framför allt derivatinstrument kan ha ett negativt värde. I normalfallet kan en lagertillgång inte vara värd mindre än noll kronor (i så fall är det inte längre en tillgång utan en förpliktelse). Av förenklingsskäl bör dock den skattemässiga bestämmelsen för sådana förpliktelser placeras tillsammans med bestämmelserna för de tillgångar som har positivt värde.

17 kap. 20 §

I paragrafen finns en bestämmelse som skall förhindra skatteplanering på så sätt att man säljer en tillgång som har sjunkit i värde till ett närstående företag. Bestämmelsen innebär att om man har förvärvat ett derivatinstrument eller ett finansiellt instrument (som skattemässigt är lager) från ett närstående företag skall man värdera det till överlåtarens anskaffningsvärde. Bestämmelsen skall självfallet bara tillämpas i det fall man enligt bestämmelserna i 19 § värderar lagret till det samlade anskaffningsvärdet.

17 kap. 27 §

Ändringen i *första stycket* är en konsekvensändring med anledning av den nya terminologin i årsredovisningslagen. Se prop. 2002/03:121.